

Diagnostické metody ve speciální pedagogice - úvod do diagnostiky

Kristýna Balátová

Metody obecně

- Metody zkoumání a pravidla vědeckého použití těchto metod určuje metodologie
- Rozlišujeme metody zjišťování faktů a metody zpracování faktů
- Metody zjišťování faktů jsou:
 - a) badatelské = poznávací
 - b) diagnostické
- Metodou zpracování faktů je především statistika

Poznávací metody

3 skupiny:

- a) Objektivní metody – pozorování, extraspekce (extrospekce)= posuzujeme osoby po různých stránkách a zkoumáme jeho reakce na podněty a v rozličných situacích
- b) Subjektivní metody – introspekce (=sebepozorování), rozhovor, dotazník = poznáváme člověka na základě jeho výpovědi o sobě samém. Takto zjišťujeme především názory a postoje zkoumaných osob

-
- c) Projekční (nebo také projektivní) metody
– zkoumáme zkušenosti, zážitky, zájmy, schopnosti, touhy, postoje osob

Diagnostické metody

- Obecný název pro proceduru, s níž se pracuje v rámci diagnostiky
- Třeba dodržet validitu a reliabilitu
- V rámci každé diagnostické metody lze najít výzkumný nástroj (př. dotazník pro rodiče) /nebo si jej lze případně vytvořit sám/ (- vlastní otázky a témata rozhovoru);

Diagnostické metody:

- Pozorování
- Interview (rozhovor)
- Anamnéza
- Analýza produktů lidských činností
- Dotazníky (viz diagnostické testy)
- Škály (viz diagnostické testy)

Validita a reliabilita měřícího nástroje

- Validita (=platnost, schopnost měřícího nástroje, že měříme, zjišťujeme, co měřit, zjistit máme)- stupeň validity (méně X více validní)
- Reliabilita (čili spolehlivost, přesnost měřícího nástroje, že naměříme, co měřit máme) (vysoká X nízká reliabilita); - je takové měření, které nám při opakované aplikaci dává shodné výsledky, pokud se ovšem stav pozorovaného objektu zatím nezměnil

Druhy validity

Konstruktová validita:

- teoretické otázky existence nějakého rysu
- zda je konstruován test hypotéz (měřicí nástroj) logicky spojujících zkoumanou vlastnost s technikou měření (jiný měřicí nástroj), kterou používáme

- Obsahová validita:
- Do jaké míry je obsah měřicího nástroje v souladu s obsahem ve zjišťované oblasti
- Posudek expertů na danou oblast
- obsah testové situace a chování osoby v testové situaci

- Kriteriaální validita: (patří sem souběžná + prediktivní validita)- míra shody mezi výsledky měřicího nástroje a výsledky jiného měření podle známého, ověřeného kritéria
- Prediktivní validita
- porovnává předpověď založenou na testovaném měření se skutečnými výsledky

- Souběžná validita:
- testována tak, že měření téže vlastnosti je prováděno dvěma nebo více postupy
- můžeme například použít formulace nepřímých otázek a kombinovat s projekčními nebo přímými otázkami
- čím větší je shoda mezi těmito různými přístupy, tím je pravděpodobnější, že náš přístup je validní

- Interní validita: vlastnost výzk. nástroje a postupů při měření (včetně zpracování jeho výsledků)
- Externí validita: do jaké míry je možno výsledky měření uskutečněného v jedné situaci (čas, podmínkách, prostředí) zevšeobecnit na jiné situace (čas, podmínky, prostředí)

Reliabilita

- Test-retestová reliabilita (opakování měření):
 - test se dá stejné skupině osob dvakrát po sobě (x a x')
 - odhad reliability: korelace výsledků 1. a 2. měření
- Reliabilita paralelních forem (ekvivalentní formy měřícího nástroje):
 - Současná administrace dvou forem jednoho testu
 - účel: snaha o překonání vlivu paměti u test-retestové reliability
 - problém: jak zajistit skutečnou paralelnost obou forem
 - odhad reliability: korelace výsledků obou forem

- Split-half reliability (vnitřní konzistence, homogenita položek; půlení měřicího nástroje):
- Administrace testu jako celku a následně jeho rozdělení na dvě poloviny
- další problém: zajištění skutečné stejnosti polovin
- odhad reliability: korelace mezi oběma polovinami

- Shoda mezi posuzovateli:
- Daný výzk.nástroj použijí nezávisle na sobě dva posuzovatelé- výsledky se srovnají- míra shody + nutné zacvičení pozorovatelů

Literatura

- DUŠEK, K., VEČEŘOVÁ-PROCHÁZKOVÁ, A. *Diagnostika a terapie duševních poruch*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978- 80-247-1620-6. (strany: 28-40)
- SVOBODA, M. *Psychologická diagnostika dospělých*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-327-7.
- SVOBODA, M. *Psychologická diagnostika dospělých*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-050-X.
- SVOBODA, M. *Psychologická diagnostika dospělých*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-706-0.
- SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-566-0.
- URBÁNEK, T., DENGLEROVÁ, D., ŠIRŮČEK, J. *Psychometrika. Měření v psychologii*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-836-4. (strany: 13- 151, 204-255)
- VÁGNEROVÁ, M., KLÉGROVÁ, J. *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008. ISBN 978-80-246-1538-7.
- Tyto materiály nejsou určeny k publikaci ani k dalšímu šíření bez souhlasu autora. Slouží jako učební pomůcky pro studenty Diagnostických metod!!!